

REDACȚIA

Deak Ferencz-utca nrul 20.

ABONAMENTUL

Pe un an 20 cor.
Pe jumătate an 10 "
Pe 1 lună 2 "Nr-ri de Duminecă pe an 4
coroane.Pentru România și America
10 coroane.Pentru România și străinătate
numeri de zi pe an 40 franci.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA

Deak Ferencz-utca nrul 20.

INSERTIUNILE

de un șir garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 bani
de fiecare publicațiune.Manuscripte nu se
inapoiază.

Telefon oraș și comitat 362

Departamentul lui Apponyi.

(P) In ziua de 24 Noembrie a. c. abatele Molnár János a interpelat pe contele Apponyi în chestia operei »Nemzeti Allam és nép oktatás« scrisă de Halász-Fischer Ferencz (ovreiu din Beregszász, care cu diploma lui de învățător a ajuns conzilier ministerial).

Ne-am ocupat și noi de activitatea ultrasoviniștă a lui Halász și am arătat agitația ce o duce împotriva învățământului confesional, țintind la desființarea școalelor naționalităților, să nu mai fie în țară decât școală ungurească. Am dovedit, că astfel Halász nu urmărește interesul statului, ci numai al unui neam.

In răspunsul său contele Apponyi a luat în protecție pe Halász. Deși a spus, că până ce el conduce departamentul școlilor, politica învățământului el o face, nu lasă nimăru vre-o ingerență și că numita carte este o lucrare particulară a lui Halász cu al cărui cuprins el nu se identifică și nici nu ia răspunderea pentru ea, a declarat însă și aceea, că în cartea lui Halász nu vede o tendință de a prezenta institutele catolice ca nepatriotice.

A declarat în același timp, că în minister nu exercită influență asupra activității literare a nimănu.

Față de această declarație se poate însă obiecta, că activitatea literară a lui Halász nu se poate numi exclusiv privată. Abuzând de situația oficioasă a sa, el adună adică anume date pe cari grupându-le și explicându-

le, caută să exercite anume influență asupra societății maghiare.

Ministrul afirmă, că în cartea lui Halász nu a găsit tendința de a prezenta drept nepatriotice institutele de învățământ catolice, și că nu are cunoștință de preparandii *catolice* nepatriotice; dacă ar avea, le-ar și închide!

Noi am arătat însă, citând din cartea lui Halász, că el a formulat acuza asta.

Dacă ministrul Apponyi știe atât de bine, că acuzarea lui Halász nu se referă la preparandiile *catolice*, întrebăm: la cari preparandii se referă deci? Cunoaște dl ministru preparandii nepatriotice de *altă* confesiune? Dacă da, de ce n'a semnalat-o și de ce n'a luat măsuri în consecință? Ori instituțiile noastre le poate acuza oricine, din loc oficios, fără a fi pedepsit?

Ministrul a mai zis, că nu se identifică cu cele cuprinse în cartea lui Halász și că în politica învățământului nu permite ingerința nimănu. Se vede că ministrul are înrădăcinat obiceiul să tăgăduiască ceea-ce face, ca astfel să seducă oamenii. Nu vorbește însă, ci faptele caracterizează direcțiunile. Noi prin fapte îi vom dovedi, că vrea să seducă pe o parte a cetățenilor prin afirmări de reacredință.

Întâiu de toate: dacă Apponyi nu are aceleași idei fundamentale ca Halász în ce privește învățământul, cum poate avea încredere în el și cum poate să-l încredințeze cu politica învățământului? Este adevărat, că Apponyi nu e aderent al statificării — pe toată linia — ca Halász. Aceasta însă

nu pentru că i-ar displace treaba, ci pentru că — nu se poate.

Sunt însă amândoi de acord, că școalele naționalităților trebuie desființate, iar în locul lor să se ridice școli maghiare.

In ședința dela 29 Aprilie 1893 a Dietei, când s'a desbătut art XXVI al legii dela 1893 despre regularea plății învățătorilor, iată cum și-a precizat Apponyi atitudinea:

»Trecând acum la statificarea pe toată linia a școlilor elementare, în genere nu aș împărtăși părerea că atât acum cât și în viitor întreaga acțiune și misiune să se așeze pe umerii statului. Eu primesc bucuros ajutorul altor factori și așa cred, că politica cea bună și prevăzătoare este aceea, care se folosește de ajutorul tuturor factorilor sociali pentru a promova datorințele de stat și naționale; a factorilor cari se *acomodează* scopului statului, cari vor să se *identifice* cu misiunea statului. Fie-cărui factor îi zic: »cu tine, dacă se poate«, dar față cu ori-care aș adăuga: »contra ta, dacă trebuie!« Asta-i, după a mea părere, politica ce corăspunde *raporturilor de putere a statului ungar*. De aceea *decamdată* nu caut rezolvarea problemei în săritura radicală de a statifica toate școalele, lucru pentru care nu avem nici bani destui, nici puteri intelectuale suficiente, ci să întărim și organizăm controla statului *asupra tuturor școlilor*. Iar unde statul se convinge că numai cu controla nu poate să ajungă la asigurarea *caracterului național al școlii*, acolo inomis să pășească în calitate de

FOIȚĂ ORIGINALĂ A «TRIBUNEI».

CORBEIU.

Narațiune istorică de Ioan Slavici.

PARTEA I.

Fata popii.

»Vorbă să fie! — grăi lelea Veta sugându-și buzele. — Nu zilele ai să i-le numeri omului din față. N'o să-mi zici, că sunt babă bătrână, și mi-o aduc aminte pe preoteasa, mama lui, de care a rămas în leagăn, eram copilă răsărită când Ungurii l'au omorât pe tatăl lui colo, la Plopiș, unde le eșise cu oamenii în cale. Nu te uită la părul lui, care a încărunțit înainte de vreme, nici la fața lui veștedă, pe care a sbărțit-o gândurile, nici la firea lui, pe care a întunecat-o amarul singurătății. Nu-i, soro, atât de bătrân cum ți-se pare ție, care ești tinără«.

»N'am oare ochi să-l văd!?« — întimpină Ana ridicându-și ulcioarele cu care venea dela isvor.

»Il vezi cu ochii tăi, — urma Veta, — care erai copilă când s'a întors dela Câmpeni, unde fusese judecător. Cum însă, Doamne, să nu înbătrânești, când de mama ta nu-ți aduci aminte, pe tatăl tău l'ai perdut când erai mic, frați și surori n'ai avut, de rude te-ai înstrăinat umblând la școli, iar nevastă și copii n'ai, ci trăești cuc în lume«.

Ana iar își lăsă ulcioarele jos.

Se 'ncălzise apa 'n ele decând stătea de vorbă, dar n'o ierta firea să plece, căci ținea la Aurica, fata răposatului preot, pe care o știa copilă mică.

»Tot păcatele lui! — strigă ridicând glasul. — N'avea decât să se însoare când îi era timpul. E însă om neapropiat și veninos, care n'are alt gând decât să-și adune avere și să-și arete puterea. Știe toată lumea — urmă ea mai pe șoptite, că cei dela Metropolie țin la el fiind-că e om bogat și cu multă învățătură: o singură vorbă din partea lui ar fi destul, ca Andreiu al lui Ciobanu să se facă popă în locul răposatului și să și-o iee pe Aurica preoteasă. — Nu însă, nu vrea!«

»De! — răspunse Veta. — Cam cu anevoe o să uite, că răposatul l'a afurisit în fața poporenilor ca pe un om lăpădat de lege și intrat în legătură cu necuratul.«

»Nu-i asta, — lele Veto, — strigă iar Ana. — Lui de afurisenia popii nu-i pasă. Dar se înșală, căci unul, ori și cât de mare și de tare s'ar socoti, tot numai unul singur rămâne, iară mulți multe pot și nu știi, cum se întorc vremurile. Lasă, că-i aci secerișul, — adaugă ea, — și o să vedem, cine-i pune secerea 'n grâu«.

»Par'că nu-și aduce el secerători din altă parte, întimpină Veta. Flămânzi sunt destui: numai codru de pâne să fie!«

»Să vedem« — grăi Ana, și ea știa, ce zice. Ferbea tot satul, căci aveau și Ciobăneștii, și preteasa văduvă oamenii lor, care, fiind ziua de Sân-Petru, steteau ca Ana cu Veta pela răspântii de vorbă și-l judecau pe domnul Vasilie Corbeiu.

Mai erau, ce-i drept, și alții, care credeau că Ciobăneștii prea și-au ridicat nasul, și aceștia aduseseră de ziua aceasta la biserică pe unul curățel și chipeș, dl Moină, care cânta de tot frumos, ear după biserică se plimbase de braț cu Ghiurca, vărul lui Corbeiu, care le șoptia tu-

turora la ureche, că pe acesta o să-l ceară Corbeiu dela Blaj.

»Da! — o să fie nevoit să-l ceară!« — zicea el. Ei bine, e în lumea aceasta o dreptate, ear dreptatea aceasta cere, ca în locul preotului răposat să urmeze fie feciorul, fie ginerele lui: de unde-și lua dl Corbeiu dreptul de a aduce om străin în sat!?

»De unde și-l ia!« — strigau mai ales cei ce aveau și alte cuvinte de a fi supărați pe Corbeiu, omul neapropiat și veninos.

Erau cu toate aceste și unii, care se 'ndoiau, că Corbeiu va cere dela Blaj pe Moină, care se plimba la braț cu Ghiurca.

Nu doară c'ar fi putut Moină să-și găsească prin partea locului om mai cu trecere decât Ghiurca cel vestit, dar le era tuturora greu să-și închipuiască pe Corbeiu și pe Ghiurca mergând pe același drum.

Umblase și Ghiurca câți-va ani la școlile dela Aiud, dar în urmă s'a întors acasă și s'a apucat de gospodărie. Putea din averea ce-i rămăsese dela părinți și din zestrea nevestei sale să umble 'n cabrioletă cu doi cai; ținea însă să umble 'n căleașcă cu patru cai și să petreacă pela Belgrad cu domnii, care îi și puseseră numele Ghiurca. Mai ales la alegeri nu era nimeni de o potrivă cu el, căci știa să-i țină pe oameni de scurt și să-i ducă la vot.

Atât ar fi fost destul pentru-ca să se strice cu Corbeiu, căruia îi erau urgisiți unгурii, omorătorii tatălui său. Nici la Blaj, unde-și făcuse studiile gimnaziale, nici la Viena, unde a făcut pe cele universitare, n'a putut să-și uite mahnirile copiării, și, ales după întoarcerea sa ca judecător, se avântase cu tot focul tinerețelor în luptă. După

susținător al școlii, ridicând școală de stat».

Iar că ce înțelege prin misiunea statului și a națiunii, se știe: pe teritoriul statului să fie o limbă și o simțire!

Vedem deci, că teoria lui Apponyi se potrivește cu a lui Halász.

Fie-care teorie are însă numai atâtă valoare, întrucât se poate aplica.

Să vedem dar politica practică.

Activitatea fie-cărui ministru se oglindează în budget, pentru că realizarea ori-cărei ținte urmărită de stat cere bani.

Portofoliul cultelor în 1907 este în mâinile lui Apponyi, el îl reprezintă în parlament, el este dar răspunzător și pentru proiectul de budget.

La pag. 51 al motivării proiectului aflăm că pentru trebuințele școlilor elementare de stat s'a prevăzut un spor de 1,300.000 coroane.

Pe exercițiul anului viitor s'a prevăzut deci la acest titlu suma de 10,170.000 cor. Cât se va mai cheltui și peste această prevedere, nu se știe, dar e un obicei deja.

Pentru cele 375 posturi de învățători sistemizate cu începutul anului școlar statul cheltuește 474.000 coroane salariu și 81.000 investiri.

Alte 125 posturi de învățători ce sunt pe cale a se înființa la școli existente ar costa 26.000 cor. cheltuieli personale și 144.000 cor. cuincuenale.

Apponyi a preliminar și el 150.000 cor. pentru înființarea unor școli elementare de stat. Pe acest temei în toamna anului 1907 se vor mai deschide școli de stat cu 375 posturi de învățători. Cei protejați iar vor ajunge la »misiuni sfinte« printre naționalități. Ministrul va putea exersa grația sa, căci numește pe cine vrea.

În urma înființării a 375 noi posturi învățătoresți pe anul 1908 va trebui prevăzut în budget un plus de jumătate milion.

Și toate acestea cu provocare la §-ul 80 al art. 38 din 1868. Se înțelege: pentru că ministru judecă unde trebuie a se înființa

școală de stat și aducându-se ca motiv punctul de vedere național, natural că necesitatea se invederează. Motivare amănunțită, raport asupra lucrurilor, nu se dă, ci milioanele se cer fără multă vorbă.

Înființând noi școli de stat, Apponyi are îndeaproape vedere partea de Nord a țării (pe Slovaci) și partea de Sud-Est (pe Români).

Oficiul central de statistică a și întocmit deja planul și ministrul îndeosebi acolo va înființa școli de stat noi, unde confesiunile și comunele fie din lipsa de bani, fie din alte cauze, nu sunt în stare ori nu vor să deie instrucțiune poporală conform intereselor statului! Va să zică iar bănuială perversă.

Cine a citit cartea lui Halász și motivarea ministrului din expunerile de motive ale budgetului, se va convinge îndată că și motivarea asta a ieșit din pana lui Halász. Nu-i nici o deosebire între ele. Și totuși ministrul Apponyi afirmă că nu stăruiește pentru maghiarizarea nemaghiarilor.

Toate măsurile privitoare la învățământul elementar cuprinse în budget sunt însă și în cartea lui Halász... Și totuși Apponyi zice că nu se identifică cu Halász? Da, tăgăduiește asta în public, în realitate însă aplică cele tăgăduite.

La capitolul privitor la inspecția școlară elementară vedem că ceea ce Berzeviczy voia să institue pe calea legislației în faimosul său proiect (cap V.), »îngrijitorii școlari« împărțiți pe lângă inspectorii regești, Apponyi are de gând să înființeze mai simplu: în pervazul budgetului.

În genere, Apponyi se caracterizează prin tendința de a ocoli dispozițiile directe ale corpurilor legiuitoare, pentru că asta merge mai greu: ținta fiind perversă, se pot naște zguduiri și larmă. Așa însă numai cei introdusi în secret știu că de ce e vorba.

Așa face și cu întregirea lefurilor corpului didactic confesional. Acolo se folosește de legea privitoare la congrua. Apărarea legală, se înțelege, o desconsideră.

vre-o doi ani a fost însă scos din slujbă fiindcă ținea să se folosească, cum cerea legea, de limba românească la judecătoria.

De aici înainte îi erau încă mai urgisiți ungerii și cei ce se învoiau cu dânșii, mai ales cei dela Viena, care îi lăsa să calce legea, și preoțimea, care le suferia toate în loc de a ridica poporul în picioare. Urgisit trebuia să-i fie dar și Ghiurca, deși îi era văr, ba tocmai pentru-că văr îi era.

Mai era însă la mijloc și altă ceva.

Umblând în călească cu patru cai și petrecând cu domni, Ghiurca trebuia de voie, de nevoie, să facă cunoștință cu ovreii dela Bălgrad, care știu să-i scoată pe oameni din strămtorări neașteptate. Pornind apoi odată pe calea aceasta, el umbla pe ea și pentru alții, ceea ce-i prindea bine la alegeri, căci datornicii ovreilor nu puteau să voteze decât cum le zicea el. După alegeri urmau apoi licitațiunile, și multe averi frumoase au trecut pe prefuri de nimic în stăpânirea binefăcătorilor dela Bălgrad.

Asta, mai ales asta, nu putea să i-o ierte Corbeiu.

Ca să scape ce mai era de scăpat, Corbeiu se prezentă și el la licitațiuni și cumpără averile puse în vânzare fie pentru sine, fie pentru oameni mai harnici luând ipotecă pentru preț.

Aceasta nu puteau să i-o ierte Ghiurca și prietenii săi.

Ca apa și focul erau Ghiurca și Corbeiu: cum ar fi putut Moină să-i împreune pe amândoi!?

»Da! — zicea cu toate aceste Ghiurca, — are Corbeiu să-l ceară, — vrea nu vrea, n'are 'ncotro!« Aflase dela Moină ceva ce nu-l mai lăsa să stea la îndoială.

Fierbea dar satul, și fierbeau mai ales cei ce aveau și alte socoteli cu Corbeiu. (Va urma).

H A Z.

Două fete să minunau de frumoasele chipuri ale unui pictor.

— Eu, — zice Margareta însuflețită, aș vrea să mă mărit după un pictor...

— Da, și eu, — spune Maria, — dar' după un pictor care-și va picta moșile și pădurile lui proprii...

Cu un cuvânt Apponyi ocolește măsurile legislației și vindică pe seama executivei — adică a sa — cât mai multe drepturi.

Deputații nostri să se ocupe și de această parte a lucrurilor.

Chestiunea naționalităților în delegațiunea austriacă. În ședința de Joui a delegațiunii austriace chestiunea naționalităților a fost adusă în discuție de delegatul german Steiner. El spune că situația germanilor și a celorlalte naționalități este da sigur tot atât de însemnată și de gravă ca situația creștinilor Albaniei. Nu mai merge ca în Ungaria, care-și tîngește viața numai după armata austriacă și după dările plătite de Austria, să se întâmple lucruri cari sunt primejdioase și pentru existența Austriei. Nu se mai pot suferi astfel de stări aziatice la o depărtare de câteva ore de Viena. Este lucru straniu că împăratul care arată aceeaș bunăvoință tuturor popoarelor face atât de rar uz de dreptul său de grație față cu osândiții politici din Ungaria. Aflu că rugările de grație înaintate împăratului sunt oprite și ascunse prin cercurile oficiale. Roagă pe ministrul de război ca să lămurească curtea pentru ca principiul monarhic să nu se atingă, căci el azi este mai tare tocmai între popoarele nemaghiare.

Cu toate astea ungerii zilnic ridică noi pretenții. Oratorul protestează împotriva marelui număr de unguri aplicați în serviciul diplomatic. În sfârșit declară că a vorbit numai ca om despre justiția ungurească și că nu a avut nici o atingere cu deputații naționaliști din camera ungurească.

Simptomele unei dezbinări în sinul coaliției. În sinul coaliției a stârnit Joui și Vin. o scrisoare confidențială a lui Kossuth adresată cluburilor kossuthiste din provincie mare senzație și indignare. În scrisoarea aceasta Kossuth invită pe președinții cluburilor din provincie să depună cât mai mari silințe pentru organizarea și întărirea partidului în toată țara, fără conziderație la celelalte partide ale coaliției. Dacă autoritățile locale vor pune piedici acestor năzuinți, Kossuth invită pe președinții locali să facă aceasta cunoscut șefiei partidului. Partidul având majoritatea în cameră, are puțință și dreptul de-a cere nepărtinire autorităților care vor să pună piedici creșterii partidului.

Scrisoarea aceasta a stârnit, cum am zis, o furtună de indignare în sinul celorlalte partide coalitate. Sunt puțini cari susțin că partidul kossuthist are dreptul de-a se organiza liber, ca oricare partid. Cei mai mulți afirmă cu drept cuvânt, că după o convenție a partidului, orice concurență întru organizarea și întărirea partidelor în sinul coaliției a fost suspendată pe timpul guvernării coaliției. Scrisoarea lui Kossuth este privită drept călcare a convenției acesteia.

Partidul andrassist a ținut eri o conferință în care s'a descărcat toată mânia membrilor împotriva kossuthiștilor. De-asemena

Înainte de dejun,
dacă beai un jumătate
de apă amară

Igmandi

alui **Schmidthauer**,

stomacul neregulat îi aduce în ordinu în decurs de 2--3 ore.

Medicament foarte bun pentru împiedecarea boalelor interne, tot așa are efect admirabil la boale de stomac intestine, și de sânge tot așa contra îngrășării, contra trohnei, respirării grele, gâlbănare, umflarea ficatului și fierei, diabetă, vână de aur, podagră, reumă și multe boale interne. Comandele se pot face la Schmidthauer Lajos, farmacist în Komárom. Se capătă în fie-care farmacie mai bună și prăvălie de coloniale. Prețul unei stield mici 30 fil., mari 50; să nu se confunde cu alta apă amară.

partidul popular (catolic) a ținut o conferință din ale cărei hotărâri nu se știe decât că afacerea a fost încredințată președintelui partidului, contelui Zichy. În aceeași afacere contele *Andrássy* a conferit cu *Széll Kálmán* și cu primul-ministru *Wekerle*. Ochii tuturor sunt îndreptați asupra lui *Kossuth*, așteptându-se ca el să risipească ori-ce nedumerire. *Kossuth* zace bolnav și până acuma nu s'a rostit. Se crede că firea lui conciliantă și cuminte va ști să dea declarațiile satisfăcătoare cari vor liniști spiritele. Deși nu credem ca o desbinare serioasă să se ivească pe tema aceasta, totuși afacerea este simptomatică și merită să fie urmărită cu atențiune.

Din Dietă.

— Ședința dela 14 Decembrie. —

O ședință puțin interesantă și cu puțin interes din partea deputaților. Se continuă discuția bugetului cultelor și al instrucției publice.

La începutul ședinței raportorul *Hoitsy Pál* prezintă proiectul de indemnitate pe cele dintâi luni ale anului 1907. Aceasta deoarece discuția asupra bugetului pe anul viitor se prelungeste atât de mult, încât nu-i prospectivă ca el să fie adoptat înainte de anul nou.

La discuția bugetului cultelor *Metzner Béla* dorește să polemizeze cu dl deputat *V. Goldiș*. Deputații naționali însă (din întâmplare) lipsesc cu toții din sală. (Voci: De n'ar mai fi niciodată aici!) Dacă, după plângerile deputatului *Goldiș* biserica ortodoxă românească primește dela stat un ajutor cu mult mai mic decât biserica protestantă care-i mai mică, în schimb biserica ortodoxă românească este foarte bogată. Biserica protestantă e mai săracă, dar și-a vărsat sângele pentru patrie. Congrua bisericii ortodoxe încă e mai mare decât a celei protestante.

Kállay Tamás cere supravegherea școalelor naționalităților pentru ca pe viitor să nu se întâmple cazul ca granița românească să se arate în școală până la *Stuhlweissenburg* (*Székesfehérvár*).

Steiner Ferencz vorbește scurt, cerând să se înființeze universitatea a treia la Timișoara, între naționalități.

Nagy Sándor cere statificarea școalelor naționale (preparandiilor) confesionale.

Din Reichstagul Germaniei.

Vorbirea lui *Bülow*. — *Votarea.*

În ședința dela 13 c. a Reichstagului german partidele centru, liberal, socialist și polon au luat atitudine în contra politicii coloniale a cancelarului *Bülow*. După ce au vorbit reprezentanții acestor partide, colonelul *Quade* a spriginit proiectul de buget pentru armata din colonii.

A luat apoi cuvântul *Bülow*, care a zis:

»In ora din urmă țin să atrag atenția Camerei asupra unei responsabilități ce ia asupra-și. E vorba: vrem să păstrăm coloniile noastre ori vrem să le abandonăm? Vrem să primejduim auto-matează noastră, cinstea armelor, poziția noastră de stat numai pentru ca să economizăm relativ o sumă mică. Am ajuns la sfârșitul campaniei care ne-a costat sute și sute de milioane (aprobări în dreapta). Dar într'un moment de eclipsă sufletească nu vom jertfi rodul unei lupte lungi purtate curagios și cu stăruință? Asta ar fi o jertfă mare, pentru că am perde tot ceea ce am jertfit până acum pentru coloniile noastre.»

Liberalii au făcut atunci o propunere mijlocitoare, dar a fost respinsă cu 176 voturi contra 171.

S'a procedat atunci la votare asupra propunerii

guvernului, care s'a respins cu 178 voturi contra 167.

Bülow a citit atunci decretul de dizolvare a parlamentului.

Vorbirea deputatului V. Goldiș,

ținută în ședința dela 13 Decembrie.

Vasile Goldiș: On. Dietă! Preastimații dni deputați de sigur vor fi cu considerare la situația grea, în care mă aflu când trebuie să iau cuvântul după vorbirea unuia dintre cei mai renumiți oratori nu numai ai Ungariei, ci ai lumii întregi (*S'auzim!*). Cu toate acestea, datorința mă îndeamnă să spun, ce trebuie să spun cu aceasta ocaziune. Însemnătatea instrucției publice o cunoaștem cu toții, deci nu trebuie să accentuez valoarea ei, căci toți suntem pătrunși de ea. Cel puțin eu subseriu cu toată dragostea cuvintelor renumite ale constituției elvețiene din 1798: »luminarea e mai presus de bunăstarea noastră«. Dar cu toate, că suntem pătrunși de valoarea ei, trebuie să constatez, că în Ungaria totuși stările în aceasta privință lasă mult de dorit. Cu oare care amărăciune trebuie să constatăm, că pe deoparte marea sărăcie a țării noastre, pe de altă parte colosalele jertfe aduse pentru militarism ne-au adus în o așa situație, încât ne lipsesc condițiile materiale, ca în Ungaria să putem face de prezent politică de-o concepție mai înaltă pe terenul instrucției publice.

De altfel aceasta a accentuat-o și dl ministru de instrucție publică în vorbirea sa. Ne lipsesc mijloacele; guvernului pe acest teren îi sunt legate mâinile. Astfel nici eu nu vă voi molesta cu o politică de o concepție mai înaltă pe terenul instrucției publice, nu mă voi folosi de mijloacele, ce fac efect, ci îmi voi exprima părerea asupra unei dorințe, despre folosul căreia mă voi strădui să conving atât pe on. Dietă cât și pe dl ministru de instrucție publică. (*S'auzim, S'auzim!*)

Înainte de ce a-și reveni asupra esenței lucrului, îmi iau voie să fac câteva observări. În săptămânile trecute din o parte ni s'a imputat, că noi formăm un partid confesional. În contra acestei acuze nici n'avem ce să protestăm, căci în partidul nostru sunt rom. catolici, gr. catolici, gr. orientali, protestanți; doar numai o confesiune lipsește din partidul nostru, dar cu timpul și aceea va fi. Deci nu formăm partid confesional. Cu toate acestea, reprezentăm și interesele confesiunilor, căci afacerea confesiunilor este afacere regnicolară și dacă un partid reprezintă interesele vre unei confesiuni, așa cred, că sprijinește interesele țării și vorbește despre o afacere regnicolară. Doar însuși ministerul a cărui buget e la desbatere, se ocupă și cu afaceri confesionale.

Am spus acestea din motivul, că în partea primă a observărilor mele, mă voi ocupa numai de chestii confesionale.

Îmi iau voia să atrag atențiunea dlui ministra asupra unei împrejurări. În declarațiile ministeriale, dar și în anele statistice, precum și în statistica conscripției din 1900 gr. orientali sunt consecvent luați împreună, de și e știut, că în Ungaria sunt două biserici gr. orientale, de sine stătătoare independente una de alta: ș. a. biserica gr. or. română și biserica gr. or. sârbă. Care deci voeste să studieze cu seriozitate Ungaria din punct de vedere confesional, va trage consecințe ce nu corespund stării faptice a lucrurilor. Bisericile protestante sunt luate corect, separat.

Îmi iau deci voia să rog pe dl ministru ca pe viitor datele referitoare la acestea două biserici să se adune separat, căci biserica gr. or. sârbă are cu totul alte instituțiuni, decât cea gr. or. română. Astfel are mitropolii deosebiți, capul bisericii gr. or. sârbești e patriarhul din Carloveț, iar a celei gr. or. române, mitropolitul din Sibiu.

Cred că dl ministru va vedea cât de corectă este această observare.

Fac o altă observație, cu ceva mai gravă și ce poate va face rezonant între unii deputați. De un timp încoace, așa de vre-o 5, 6 până 10 ani am observat, că în anualele statistice, în dispozițiile ministeriale, biserica gr. or. română e numită consecvent biserica gr. or. valahă.

Această numire e în contradicție cu dispoziția legii. Vă voi convinge, că această numire nu-i legală, ci chiar ilegală. În Ungaria nu este biserica gr. or. valahă, ci numai biserica gr. or. română. Dela 1868, de când e constituția în țară, nici o lege n'a numit biserica gr.-or. română de biserica gr. or. valahă. (Citește legile despre această numire.)

Eu nu voesc să fac capital din aceasta, căci numirea de valah, nu e nimic dehoneștăitor. Nu vreau să cred, că statisticele se fac cu gând de a ofensa, dar nu înțeleg motivele, de ce s'a adoptat această numire, când se face cu scop de a șicana. (Strigăte: De ce nu?)

Pentru că în lege »român« e numirea. (Zgomot. Prezidentul sună). Pretindem să rămâneți la aceasta numire și să vă țineți de numirea legală.

Acestea sunt observările ce mi le-am făcut, ca întroducere la vorbirea mea. Revin acum asupra proiectului de buget. Asupra administrației centrale voi face câteva reflexiuni. (*S'auzim, S'auzim!*) Pentru aceasta în buget e luată suma de 1.226.450 cor. Aici i-se face cea mai mare nedreptate bisericii gr. or. române. Ca să fiu mai bine înțeles, voi celi câteva date statistice. După acestea în 1904 au fost parohii rom. catolice, 3231; pe teritoriul episcopiei Eperješului și a Muncaciului, gr. catolice, rutene și maghiare 578; gr. catolice române 1529; gr. or. române 1863; gr. or. sârbe 271. Biserica gr. or. cuprinde în sine de tot 2113 parohii matre, cea evanghelică 894, cea reformată 2010, cea unitară 109, și cea izraelită 555.

În 1904 preoți de sine stătători au fost: rom. cat. 2764, gr. cat., ruteni și maghiari 313, gr.-cat. români 1025, gr. or. sârbi 193, gr. or. români 1786. Gr. or. de tot au fost 1985. Evanghelici 882, reformați 1967, unitari 109, rabineri 391.

În 1904 raportul școalelor confesionale în procent exprimat era următorul: rom.-cat. 32.15%, gr.-cat. 12.14%, reformate 11.31%, gr.-or. 10.57%, evanghelice 8.26%, izraelite 2.09%, unitare 0.22%.

Din aceste date statistice se poate vedea, că biserica gr.-or. atât în ce privește parochiile matre cât și a preoților de sine stătători, dar mai ales în ce privește școalele confesionale, urmează imediat după biserica rom.-cat., atât ca număr cât și ca însemnătate.

Cu privire la școale, lucrul se vede și mai lămurit, căci raporturile ministeriale spun, că după cele ungurești, mai multe, 2339 sunt școli cu limba de propunere românească.

În administrația centrală a ministerului de instrucție publică sunt aplicați 2 secretari de stat, 6 conzilierii ministeriali, 10 conzilierii de secție, 11 secretari, 9 vice-secretari și 8 concepști, de tot deci 46 de oficanți.

Dar în oficiile mai înalte din ministerul de instrucție publică nu e aplicat nici un român gr.-or. (Strigăte: Cum să nu:)

Prezidentul: Liniște!

(Va urma.)

Ultime știri.

Afacerea perchizițiilor. *Paris, 15 Dec.* Răspunzând asupra perchizițiunii făcute la Nunciatură, primul ministru *Clémenceau* a declarat că perchizițiunea a fost făcută din ordinul justiției de către judecătorul de instrucțiune. Dela ruperea concordatului nunciatura este o simplă casă ca ori-care alta. Dacă biserica voiește, este încă timp a se evita lupta. Ii oferim legea din 1881 pentru toți francezii; va aveà pace; altfel dacă ne caută ceartă, va găsi furtună. (Aplauze).

Incidentul a fost închis.

Camera respinge moțiunea propusă de a se modifica legea din 1881.

◆◆ SEGEDINUL E ORAȘ VESTIT ◆◆

Acolo se p otcăpăta cele mai ieftine Oroloage și bijuterii, mai ieftine de cât ori unde. Nu-i de lipsă să ne dăm bani în mâni străine. Cine vrea să se convingă despre toate acestea, să ceară un catalog mare ilustrat, ce se trimite gratuit, dela *Schöiner Samu*, juvaeriu în Szeged. Acolo se capătă un orologiu de argint dela 5 floreni începând, inel de aur, cu 14 carat dela 2 fl. 50 cr. în sus, cercei de aur dela 1 fl. 50 în sus, lanț (colier) aur 4 fl. 50 cr., un orologiu de nikel dela 2 fl. 50 cr. în sus, un vecker dela 1 fl. 50 în sus

Reuniunea de cântări din Beiuș.

— Adunarea generală. —

Beiuș, 6 Dec.

Cu bucurie vin să vă încretez câteva momente din viața noastră.

Sunt manifestări dela care se așteaptă o bună înțelegere a vieții românești din acest colț al românilor.

Beiușul cu trecutul său istoric, cu așezămintele sale culturale vechi, încă din vremurile mari ale creșterii de ziua peste neamul nostru, este chemat ca și în lupta și silințele pentru trezirea și luminarea păturei de jos, să iee partea sa, vrednică de trecutul său, vrednică de jertfele ce le-au adus mărețele figuri ale bisericii române, și harnicii bărbați ai neamului nostru din veacul scăpat.

Lipsa și marea trebuință a acestei lucrări cu durere s'a simțit mai ales în mișcările anilor din urmă.

Fruntașii și chemații luminători și sprijinitori ai intereselor poporului de aici, au văzut că adunările despărțământului-Beiușan al Astei — înființat și acesta numai în vremea din urmă — singurul mijloc și prilej de a se întruni în mijlocul poporului dela sate, nu ajunge. Au observat, că toată Asociațiunea noastră cu desbaterele și discursurile el academice, devine mai mult o instituțiune de formă fără de nici un rost și influință asupra rândurilor de jos.

Drept-aceea anul trecut supt scutul acestui despărțământ s'a înființat o reuniune de cântări, având în frunte pe zelosul și simpaticul avocat Dr. I. Ciordaș, om cu inimă și simț pentru toate treburile românești.

A fost vremea să ne nizuim a eși odată din atmosfera moleșirii și a filisterismului și să ne înălțăm mintea și inima în sferile mai înalte ale cugetării, unde avem să ne dăm seama de ceea ce suntem și noi pe lumea aceasta, de ființa, chemarea și rostul nostru etnic și social.

Este vremea, când oamenii nostri trebuie să se cugete mai din adinsul asupra factorilor vitali ai încheșării și dăinuirii noastre naționale.

Și punctul de gravitațiune în privința aceasta este lupta pentru cultivarea acelui mijloc, prin care și în care se afirmă gândirea, simțirea și caracterul deosebit al unui individ și mai ales al unui popor.

Acesta este graiul național.

El este cea mai bună și adevărată carte de botez a neamului nostru. În el stau răspândite firele din care se deapănă istoria noastră. În el zac tănuite comorile de artă și frumos ale sufletului românesc: Zbuciumul de dor și jale al doinelor, al cântecelor și al muzicii noastre.

Dovadă că ce avere s'ar putea desgroa pe calea aceasta din scrisul poporului nostru, că ce rol ar avea o muncă intensivă în privința aceasta, este rezultatul abia de un an al Reuniunii de cântări din Beiuș.

În jurul ei s'au întrunit oamenii nostri din toate rândurile. Iar cele trei concerte date în loc și mai ales cel din București, îi dau drept la viață și o fac vrednică de băgarea în seamă și sprijinul tuturor cari au simț și inimă și gând pentru cultura română.

Adunarea generală s'a ținut în 4 Dec. a. c. Președintele Dr. I. Ciordaș, mândru de viul interes ce se vedea din fețele numărului public, — mai toți membrii activi, ajutatori, fundatori și pe viață —, la orele 4 din zi deschide adunarea generală.

Rostită cu multă rutină oratorică și dragoste de cauză, aceasta vorbire face cea mai bună impresie asupra tuturor.

Se purcede la desbaterea afacerilor. Iau parte Doamnele: Livia Dr. Cosma, văd. Waltner, Cornelia Bușița, Dșoara Oct. Stolojan și dl Dr. G. Cosma, Dr. C. Popovici, Ioan Keri și Dr. C. Pavel.

Se alege de conducător harnicul tirer I. Meze. Iar dl I. Bușița, căruia forurile mai înalte i-a interzis conducerea mai departe a Reuniunii, se proclamă de director de onoare, rugându-l ca cu priceperea și sfaturile sale să ne stee și de acum înainte întru ajutor.

Secretarul Reun. unanim se alege Dr. C. Pavel. S'au înscris un număr frumos de membrii fundatori, pe viață și vre-o 70—80 înși de membrii ajutatori. După aceste Dr. C. Ciordaș, președintele, mulțumind tuturor celor de față pentru viul interes, ridică ședința.

Amintesc încă, că adunarea cu regret luând la cunoștiință demisia dlui I. Bușița, protestează contra atacului mișelesc al jidovilor dela fițiucele din Oradea-Mare, cași cum Reuniunea ar fi stăpânită și condusă de simțăminte antipatriotice, atunci când ea ținteste luminarea, povățuirea și cultivarea poporului.

Scopul ei este cultura. Se și miră omul cum astfel de obrăznicii jidovești află crezământ în cercurile mai înalte.

Păi dacă stăm noi așa, în chipul acesta azi mâne dăm acolo, că dacă cineva ne-ar bănuși, că românii am furat virful turnurilor dela biserica Notre-Dame din Paris, momentan ne-ar lua în cercetare disciplinară.

Și noi trebuie să protestăm și în contra acestei învinuirii.

Secretarul Reuniunii:

Dr. C. Pavel.

(Vorbirea dlui Ciordaș va urma în numărul viitor.)

Din România.

Societățile expoziției. Buletinul oficial al expozițiunii ne dă următoarea situație financiară până la 28 Septembrie:

La această dată totalul cheltuelilor se ridică la 4,665.170 lei 42 bani, pe când totalul încasărilor se ridică la 1,165.664 lei 80 bani.

Iată cum se repartisează suma cheltuelilor pentru lucrările publice mai importante:

Construcțiunea palatului artelor 621.232 lei 75 bani; arenele române 324.000 lei; pavilionul regal 277.169 lei 45 bani; pavilionul industriei 142.739 lei 10 bani; pavilionul minelor și carierelor 172.294 lei 10 bani; pavilionul agriculturii 111.893 lei 20 bani.

Exproprieri de terenuri 289.915 lei 35 bani; plata personalului 202.055 lei 27 bani; facerea parcului 314.068 lei 67 bani; facerea lacului 107.058 lei 47 bani.

Pentru construcția luptelor navale, Toboganului și pentru Waterchute 134.070 lei 05 bani, pentru instalarea luminei electrice 347.370 lei.

Lucrarea grotelor și cascadei 85.330 lei 75 bani; cheltueli generale 49.739 lei 13 bani.

Pentru venituri, suma cea mai mare de 450.000 lei a produs-o concesiunea loteriei și intrarea în expoziție a produs până la 28 Septembrie lei 295.223 bani 35.

NOUȚĂȚI.

A R A D, 16 Decembrie 1906

— **Știre personală.** Aseară târziu am primit din Lugoj știrea telegrafică despre îmbolnăvirea veneratului deputat Coriolan Brediceanu. Distinsul fruntaș e bolnav în pat de Duminecă. Îi dorim grabnică însănătoșare.

— **Examen pedagogic.** Dl profesor din Brad Traian Suciu, a făcut la universitatea din Cluj examenul filozofico-pedagogic cu succes laudabil.

Felicitări!

— **Știre literară.** Atragem atențiunea cititorilor nostri asupra narațiunii istorice scrise pentru «Tribuna» de eminentul literat și colaborator al nostru Ioan Slavici.

— **Palmă culturalei unguerești.** Sub acest titlu «Temesvári Hirlap» publică un articol pe cât de lung pe atât pe zăpăcit eșit din capul distreerat a cutărui ungur din Oravița. Cică românii de acolo, au făcut mare demonstrație contre ungurilor, când Z. Bârsan a dat cele trei reprezentații teatrale. Românii au făcut invitări numai

Loğodna Regelui Alexandru cu Reșina Drașa.

— Memorii de Cristina Lunyevitza-Petrovici. —

(Urmare și fine.)

În această zi pela ameazi sora mea Draga sta liniștită în odaia ei cu cele două surori mai mici și cu fratele Nicodem. Deodată se auzi la poartă soneria trasă cu vehemență.

Când subreta deschisă poarta, doi domni năvăliră în casă și cerură cu stăruință să vorbească imediat cu dama casei. Acești doi bărbați nu erau altcineva, decât Ghencici, mareșalul curții (care mai târziu și-a tradat regele) și vice-colonelul Nesici, ministrul lucrărilor publice.

— Îi primi fratele meu.

— Unde e doamna? Trebuie să vorbim imediat cu ea!

Fratele nostru le ținu calea cu curtuasie, ca să nu intre în camera de zi, pentru-ca sora noastră să aibă timp să se îmbrace.

— Nu, nu! — strigară aceștia agitați. — Trebuie să ne conduci imediat la dânsa.

»Trebuie să-i vorbim fără amânare.

Dar sora mea n'a vrut să-i primească până nu și-a îmbrăcat toaleta de oraș.

În clipa când sora mea a intrat în odaie, cei doi miniștri au apostrofat-o furioși:

— Doamnă, părăsiți țara numai de cât! Depărtați-vă de Belgrad imediat, treceți în Ungaria!

— Scuzați domnilor, răspunse sora mea liniștită — dar ce-am greșit ca să vă luați dreptul a-mi porunci să-mi părăsesc țara?

— Nu putem discuta cu D-Voastră despre a-

cest lucru. Trebuie să plecați din țară îndată, fără amânare!

— Dar pentru Dumnezeu, de ce?

— Țara și interesul regelui pretinde să vă depărtați curând.

— Dacă interesul regelui — zise sora-mea — pretinde, atunci vă spun pe cuvântul meu de onoare că voi pleca în momentul din care mi-am împachetat câte-va lucruri.

»Dar dacă i-se va întâmpla ceva regelui, sau va comite vre-o faptă desperată, pe D-Voastră vă fac responsabili.

— Luăm toată responsabilitatea asupra noastră, dar plecați imediat!

Trădătorul Ghencici încercă a o convinge ca să meargă pentru câte-va ceasuri pe dealul Topciderului, în vila de vară a soției lui. Dar Draga a refuzat această ofertă.

— Plec; nu voesc să-l mai văd pe regele; ori ce se va întâmpla, să aveți păcatul pe suflet!

După aceasta ministrii plecară.

Sora mea ordonă să i-se împacheteze cele mai trebuincioase lucruri, trimise servitorul după trăsura, își sărută surorile și le rugă să vie a doua zi în Zimony unde le va aștepta.

Încă câte-va momente rămase singură cu fratele ei, îi luă jurământul, că nu va trăda nimăruși, unde s'a dus, apoi îi spuse confidențial că se duce la mătușa ei Mira. Că a voit serios să se ascundă, dovedește mai bine faptul că n'a venit la mine, ca soră. Mai târziu îmi esplică, că n'a venit la mine fiind convinsă că regele s'ar fi gândit s'o caute la mine.

Abea plecă Draga de acasă și surorile cele două împreună cu fratele nostru Nicodem, auziră din stradă tropote de cai. Se uitară pe fereastră și vă-

zură, că tinărul rege însoțit de câți-va oficeri din gardă se apropiu de casa noastră. Regele scutură poarta cu vehemență și ordonă să-l lase imediat înăuntru. Fratele nostru mirat alergă în curte și deschise poarta. Regele îi dădu mâna și îl salută așa:

— Ce faci cumnate? — și întrând repede poartă întrebă: — Unde e doamna Draga?

— Nu vă pot spune majestate unde s'a dus, căci m'am jurat, că n'am s'o tradez nimăruși.

— Dar înainte de-a depune jurământul în fața surorii tale, — răspunse regele — mi-ai jurat mie credință și ascultare și acum îți ordonă rege, să-mi spui unde s'a dus sora ta.

»Nu așa, — continuă în momentul următor — fiind că știți cu siguranță unde s'a dus, îi ordonă să mergi și s'o aduci aici imediat!

Regele intră în camera de zi, iar fratele meu rămase în coridor cu adjutantul regelui, colonelul Damian Popovici, care mai târziu a fost unul din conducătorii regicizilor. Fratele meu esită și se uită la colonelul, care îi șopti:

— Nu, nu te duce!

Fratele meu se indignă. — Dar domnule colonel, — șopti cu voce mirată — cum ași putea denegă supunerea față de regele meu?

În momentul acesta eși și regele din odaie și zise așa:

— Nicodem, urcă-te în trăsura mea și du-te după doamna Draga. Dacă nu va veni îndată, voi da poruncă oamenilor mei, să facă percheziție în toate casele din oraș și să nu se întoarcă până când n'o vor găsi.

Nicodem nu se urcă în trăsura regelui ci se duse pe jos la mătușa Mira. Regele rămase cu sorioarele noastre iar garda călare sta la poartă.

românești deși ei știu ungurește. Lucrul acesta se întâmplă numai în Ungaria.

Și mă rog aceasta-i palmă culturii ungurești!

— **Marconi declară război Austriei.** Provinciile Veneția a predat zilele acestea medalia de aur lui Marconi, inventatorul telegrafiei fără sârma. După ce senatorul Tiepolo a ținut discursul festiv, a luat cuvântul Marconi, care între altele a zis: Când într-o zi ar răsună strigătul de război pe acestea mari (Adriatica,) nădăjduesc, că radiotelegrafia va aduce Veneției cu iuțala fulgerului știrea despre biruința Italiei.

Aceasta declarare a produs mare supărare în cercurile austriace.

Unele foi italiene îl și atacă cu vehemență pentru discursul său neprecuțat.

— **Minciună nesuccesă.** Jocul de cărți nu-i legat nici de timp nici de loc.

Cei bolnavi de aceasta pasiune joacă zi și noapte, în cluburi, cafenele, casine, la răspântia străzilor, pe câmp, chiar și în școală, pe când profesorul își ține prelegerea. Dar încă nu s'a întâmplat cazul, că cineva să joace cărți în staulul de porci. Vasile Jovanov din Satul-nou, a făcut această încercare... S-a dus noaptea pe la orele 10 în staulul lui Jierfa Homolnicean, voind să-i fure porci. Homolnicean s'a trezit, iar Jovanov a luat tâlpășița fără să-i fi putut fura! N'a scăpat însă cu atât, căci Homolnicean l-a cunoscut și în ziua următoare l-a dat pe mâna judecătorei în Panciova. Aici șiretul Jovanov s'a apărat zicând, că lui nici prin minte nu i-a trecut să fure porcii și că a venit la Homolnicean, fiindcă acesta l-a chemat pe orele zece să joace cărți cu el în staulul porcilor. El a și venit, dar stăpânul n'a fost încă acolo. Judecătoria însă n'a dat crezământ fasionării lui, și l-a pedepsit la 6 luni închisoare. Tabla regească din Timișoara a redus sentința la trei luni.

— **Scene din dieta croată.** De mai multe zile dieta croată discută asupra adresei. Aproape în fiecare zi starcevicianii se încaieră cu rezoluțiști pe cari îi numesc »maghiaroni«, așa că președintele și de câte 2—3 ori este silit să suspende ședința. Invecitive ca: »mincinosule, păcătosule, obraznicule«, sunt floare la ureche.

Tomatz, față de propunerea coaliției de a se recunoaște și sârbii ca nație, zice că asta nu-i demnă de »regele croat«.

Grahovatz (președinte) roagă pe toți să nu amestece în discuție pe M. Sa.

Gasparovits. Colegul Tomatz a amintit respectuos de regele.

Elegovits. Trăiască regele, jos Kossuth.

Tomatz. În adresă se pomenește într-una de coroana Stului Stefan, dar de coroana Croației nici

pomenire. Într-o parte Dumnezeu și Croația, în cealaltă Kossuth și voi! (Zgomot).

Babics. Rușine că se mai găsesc oameni cari vorbesc astfel.

Elegovits ia în gură o flueriță și începe a flueria.

Se naște un zgomot infernal, președintele e silit să ridice ședința.

Scene de astea sunt la ordinea zilei în scupcina dela Zagreb.

— **Rojdestvensky și Nebogatov.** La Peterburg conziliul superior de război continuă a debata procesul intentat admiralului Nebogatov. Senzație mare a făcut Mercuri intrarea în sală a admiralului Rojdestvensky chemat ca martor. Toți s'au sculat de pe scaune și l-au salutat.

Venind rândul la ascultare, Rojdestvensky a a cerut mai nainte de toate permisiunea să nu dea răspuns la întrebările ce ar putea să-l privească și pe el. A declarat apoi, în decursul ascultării, că într-adevăr japonezii au avut artilerie mai bună, ținteau perfect, ceea ce se explică prin faptul, că mărinarii japonezi au fost ezersați mai bine ca rușii. În marina rusească numai puțini artileriști au avut prilej să tragă cu tunul, cei mai mulți erau spectatori. Materialul de artilerie rus era de altfel cam d'opotrivă cu al japonezilor. Flota condusă de Nebogatov numai așa i-ar fi folosit, dacă ar fi sosit mai iute. La întrebarea dacă în împrejurări analoage ar fi procedat și el ca Nebogatov, n'a dat răspuns. A declarat însă, că ar fi fost rău dacă la ordinul de predare al lui Nebogatov oficerii ar fi refuzat supunerea. »Crezi d-ta — a zis către procuror — că ar fi fost bine, ca oficerii să nu se fi pus ordinului de retragere a lui Kuropatkin la Liao-iang? Eu din parte-mi i-ași fi împușcat pe toți aceia, cari nu s'ar fi supus ordinului meu«.

Procesul va mai ține poate câteva zile.

— **Cum se împiedecă emigrarea?** E din cale afară revoltător, că un biet om care aici nu poate să-și câștige pâinea de toate zilele voind, să plece în altă țară, e împiedecat și supus tuturor șicanelor poliției. Căci cum vreau cărmuitorii noștri să împiedece emigrarea? Așa că pun păzitori ageri la toate granițele și pe bieții pasageri îi controlează cu toată vigoarea. Dacă apoi bănuiesc ceva, îi înapoiază. Așa s'a întâmplat și cu muncitorul Matei Hadji, a cărui brațe tari aici nu i-au adus cele de lipsă pentru traiul vieții. A voit deci să plece în Germania. La granița țării însă a întâmpinat mari neplăceri. L-au boicotat și desbrăcat și deși spunea bietul, că numai în Germanii pleacă și nu în Americă, i-au luat banii, iar pe el l-au închis ca pe un făcător de rele. După o zi de închisoare și foame, a fost escortat.

— În decursul sfatului — zise regele — deodată observ, numai că Gencici și Nesici Borivoi es din sală. Mi-am gândit imediat, că de-aceea pleacă ei, că pe când eu încerc să înfrâng opoziția ministrilor mei, ei o vor depărta pe Draga. Sunai, căpitanul Blaznavat, oficerul de serviciu, intră în odaie.

— Unde s'au dus miniștrii Gencici și Nesici?

— S'au îndepărtat de palat și s'au dus spre ulița Crunsa. (Ulița în care ședea sora mea).

— Mie — zise regele — mi-a fost de ajuns atâta ca să cunosc situația. Luai din sân icoana și luai jurământul ministrilor, că nu se vor depărta din palat, până când nu mă voi reîntoarce eu. Apoi dădui poruncă garda să pună șaua pe cai, și să tragă la scară trăsura, eu îmi luai uniforma de general și 'ndrumai pe Damian, adjutantul meu, să-mi aducă inelul. Apoi mă dusei la casa Dragei, unde mi-se aduse la cunoștință că a dispărut Draga!

Inimicii surorii mele în modul acesta, nu numai că n'au împiedecat logodna surorii mele cu regele Alexandru, ci din contră au grăbit-o cu o zi.

Adecă ți se impune o datorință numai: să mori aici.

— **Oameni, cari n'au nimic sfânt.** În foaia oficială dela 13 Decembrie cetim, că Aurel Pop, jude la tribunalul din Giula, precum și în numele copiilor săi Nora, Victor, Nicolae, Ioan și Imre a cerut dela ministrul de interne să i îngăduie schimbarea numelui de familie în »Baldi«.

Tot așa și Ciril Cărpineț, șeful revisiei de computuri dela ministerul de justiție și-a schimbat numele în »Káráp«.

Și-au schimbat numele românesc precum de mult și-au schimbat sufletul de român!

— **Un popă cerșetor.** De câteva zile presa maghiară scrie coloane întregi despre popa din capitală, dr. Gerlach Ferencz, care în viața lui trăia ca un cerșetor, și care totuși la moartea lui a făcut mare senzație, testând 250.000 coroane pentru ajutorarea școlilor rom. cat.

Cum a ajuns însă la o sumă atât de mare, s'a descoperit acum, în urma cărei descoperiri după fapta lui creștinească, dacă ar trăi — ar fi dat pe mâna parchetului și aruncat în mijlocul făcătorilor de rele, ce umplu temnițele ordinare.

Acest popă a avut mare trecere în familia baronului Baldácsy, care a murit lăsând averea sa de mai multe milioane, familiei Földváry. Gerlach în situația aceasta a furat juvaericele și hârtii de valoare în preț de 30000 cor.

— **Căsătorie rară.** Ziarul vienez »Die Zeit« anunță că în comuna Anjezd (Moravia) s'a săvârșit zilele trecute căsătoria între Josef Koffner, în vârstă de 101 ani, cu Rosa Waldner în vârstă de 100 ani.

»Tânăra« păreche trăia de 30 de ani împreună.

— **Mort de foame.** La hotarale comunei Duman s'a găsit cadavrul unui om de 50 de ani. Făcându-se autopsia, s'a constatat, că cadavrul este a unui om, ce a murit de foame.

— **Omorul dela Gașa.** Curia a adus sentința în procesul lui Mitru Ardelean, care omorise pe Nicolae Costan, amantul soției lui. Sentința tribunalului din Arad a redus-o dela patru ani închisoare, la un an și zece luni.

— **Plăcile de Odeon** cu un diametru de 19 cm. din inseratul de ieri a lui Tóth Iósef din Seghedin, costă numai 3 cor. bucata și nu 6, după cum se scrisese.

— **Femeile engleze,** nici odată nu folosesc a față decât »Lapte de castravete« ce se găsește în adevărata calitate engleză în farmacia Balass-K., în Budapest, VI., Andrassy-ut 47. E de efect sigur și e nesticăcios, ce deja după folosire de 2—3 ori înlătură ori-ce pete de pe față și aceleia îi dă tinereța și fineța.

Să grijim ca pe fiecare sticlă numele »Ballassa« să se găsească. Sticla cu 2 coroane, săpunul englez de castraveț 1 cor., pudră de castraveț 1.20 Se află în toate farmaciile. Prin postă se capătă din farmacia lui Ballassa Kornel, Budapest — Andrassy-ut 47.

Se capătă în Arad la farmacia Földes Kelemen și la drogueria lui Vojtek și Weisz.

— **Apa amară „Igmândi“** alui Schmidthauer e foarte bine să se găsească în fiecare casă, ca la caz de nevoie folosind din ea câte jumătate de pocal, delătură definitiv ori-ce boală de stomac și astfel împiedecă răspândirea boalei în organizația corpului. Aceasta apă nu numai te mântuie de boală, dar dezvoltă pofta de mâncare.

— **Kerpel Izsó,** librar cu bun renume din Arad, recomandă cele mai noi hârtii de epistole, aparatele de ars lemne și de aplicat pe catifea, de cea mai aleasă manufactură, pe lângă prețurile cele mai ieftine.

— **Nu-i nimeni bolnav,** dacă întrebuințează balzumul regesc renumit al farmacistului Grosz Nagy Ferencz din Debreczen, ce vindecă pe oricine de dureri de cap, podagră, dureri de dinți și de șele.

Regele era foarte nerăbdător și 'n fiecare moment se ducea la fereastră să vadă că nu vine încă »sărmana lui logodnică«.

Fratele meu sosind la mătușa Mira, găsi poarta închisă. Cu mare greu îl lăsară înlăuntru și atunci zise cătră sora Draga:

— Te rog să vii imediat. Regele te cheamă și te așteaptă la noi acasă. Îi povesti și ce a zis regele despre perchișiția tuturor caselor din oraș.

Sora noastră se gândi un moment ce să se facă. Și fiindcă ajunse la deducțiunea, că aceasta e voia lui Dumnezeu și de altcum totdeauna îi era frică că regele va face o faptă desperată, emoționată adânc și plângând în hohote se întoarce acasă, unde regele Alexandru o primi cu multă dragoste și îi trase pe deget inelul de logodnă.

Așa se întâmplă, că în loc de Dumineca, logodna s'a ținut Sâmbăta. Insuși regele mi-le povesti acestea așa:

Preșida un consiliu de miniștri, pe care-l convocase, ca să le comunice hotărîrea lui, că se logodește formal cu doamna Draga.

La boala «VÂNĂ de AUR», diabetă și intestine indispensabil pentru leuze și copii în fașe. Tot omul iubitor de curățenie indispensabil trebuie să întrebuințeze medicamentul «ZERO», căci prin el dobândești o dispoziție plăcută și folositoare.

Impiedecă ori-ce infecție și zgăriere.

La întrebuințare e mai ieftin decât hârtia. Ori unde se poate capătă.

„ZERO“ e fabricament de vată, brevetat. BUDAPEST VII. — Strada ROZSA 45.

Telefon 87—52.

Telefon 87—52.

— Au sosit bijuteriile de moda cea mai răspândită. Mare asortiment de tacâmuri de argint. Oroloage de aur, argint și oțal de buzunare. Un departament separat se găsesc fabricațiuni de argint china de prima calitate.

Grallert S. és fia, Arad, Piața Andrássy nr. 22.

— Atragem atențiunea asupra anunțului alui *Fábián Lajos.*

— Atragem atențiunea asupra anunțului alui *Grüner és Varga.*

PARTEA LITERARĂ.

Din călătoria mea la București și la Constantinopole.

De Teodor Filipescu.

Partea a II-a.

VII.

Dela »Pietre« se mai vede pe partea aziatică la sud de Scutari, stațiunea drumului de fier din Anatolia *Haidar-Paşa*. Aceste căi ferate se întind până la Angora și Conia. La sud de Haidar-Paşa e *Kadiköi* și *Moda*, vilegiaturile creștinilor bogați din Constantinopol.

Incepând dela »Pietre« până la palatul sultanului »*Ildiz-Kiosk*« sunt postate sentinele, iar agenții secreți de poliție fac preumblările lor obișnuite, încât ai crede că ai de lucru cu levantinii sau niște călători streini. În întreaga capitală vezi foarte puțini polițiști în uniformă, agenți secreți însă nu lipsesc nicăieri.

Dela »Pietre« plecăm spre sud-vest prin mahalaua *Funducâ* în mahalaua turcească *Tophane* către Bosfor. *Tophane* înseamnă casă de tunuri, aici e arsenalul împărăției otomane. Spre nord sunt atelierile iar către malul Bosforului sunt atelierile de artilerie. În curte se văd multe tunuri. Lângă arsenal sunt două moschee frumoase. Înaintea acestui arsenal e locul unde stau vapoarele streine de război. În această mahalauă se văd case frumoase, dar necurătenia e foarte mare; aici să vând și acuma fete frumoase din Caucaz pentru haremul turcilor bogați.

La *Tophane* începe cartierul *Galata* cu agențiile vapoarelor și al vămei. În această parte a orașului se vede o amestecătură de rase de oameni, pe cari nici nu și-o poate închipui cineva. Turci, greci, ovrei, turcoaiice, europeni de tot felul, negrii, arabi, etc., vezi într-una, pe lângă aceea viață, care e caracteristică pentru orașele turcești-bizantine. Toate aceste fac asupra noastră o impresie stranie. O curiozitate a capitalei Constantinopol sunt însă câinii fără stăpâni, cari zac leneși peste ziua în drum fără să se miște în cât poți trece peste ei. Înaintea agenției, a măcelarilor și a cazarmelor vezi câinii în turme, așteptând să capete un os de ros. Iar seara, când locuitorii Constantinopolului scot gunoiul înaintea casei pe strade, câinii se scoală și se sfășie între ei, care de care, ca să îmbrace mai mult. Aceste animale necurate, de multe-ori bolnave, sunt în parte organele serviciului sanitar din Constantinopol. Se zice, că un englez ar fi promis 50.000 de franci pentru câinii din Constantinopol, a căror piele s'ar fi întrebuințat în tăbăcărie, dar magistratul capitalei a refuzat această ofertă. Câtă necurătenie și strivini ar mai fi pe stradele Constantinopolului dacă ar lipsi acești câini.

Din cartierul *Galatei* ajungi prin o stradă, pe care te sui pe trepte de piatră; în Marea stradă de *Pera* (cartierul european). Suișul acesta se chiamă *Iüksük Kaldırım* (Pavagiu repede = steil).

Lângă agenția română, sau mai bine zis lângă »*Puntea Nouă*« am luat o barcă, și am trecut peste *Cornul de Aur* la *Stambul*.

Taxa pentru dus de persoană e 10 para. În *Stambul* am debarcat la *Serchedji*, lângă »*Podul Nou*«. Aici am închiriat o birjă (trăsură) și am plecat la moscheea *Sf. Sofia*.

Birja am tocmi-o cu 8 piastri—1 franc 68 bani. *Podul Nou* leagă cartierul *Galata* cu *Stambul*, el e construit de pontoane de fier și e lung de 420 metri. Peste această punte trec de dimineața până seara oamenii din toate naționalitățile și în număr atât de mare, încât pot servi fie-cărui călător ca obiect de studiu.

Generali, dame de harem, eunuhi, rabini, episcopi, soldați, hămali, etc. etc., se grăbesc încolo și încoaci. Lângă pod în *Stambul* e piața de pește (*Baluk-Pazar*) cu moscheea *Sultanei Valide* (ma-

mei Sultanului). Această moschee mare și frumoasă e clădită în secolul XVII. Către vest (în dreapta) e *Bazarul Egiptean*, unde se vând parfumi de tot felul, și alte mărfuri coloniale; ceva mai departe e strada *Usurn Ciarși* cu prăvăliile strungarilor de chihlimbar.

Am ajuns cu trăsura la *Moscheea Sf. Sofia* (Aia Sofia—sf. înțelepciune). Intrarea în această moschee e 2 fr., de persoană. Atâta cer cel puțin preoții turcești (hoge) la intrare, ei scad acest preț până la un franc, dacă negociezi cu ei. Așa d. e. nouă ne-a succes să plătim câte-un franc, iar dl conzul *Penescu*, care a intrat pe altă ușă cu mamă-sa, cu secretarul legațiunei române și cu un dragoman, au trebuit să plătească câte 2 franci de persoană.

Aia *Sofia* e clădită în anul 325 de împăratul roman *Constantin*, pe urmă a ars și s'a renovat din nou, pe timpul lui *Iustinian I* (527—565). Acest domnitor a adus toate comorile din imperiu și a clădit această măreață biserică. Ușile erau aurite și din lemn de codru, candelabrele erau de aur, icoanele de argint cu mărgăritare, etc.

În anul 1204 a fost această biserică jefuită de cruciați, iar în 1453 au jăfuit-o turcii când au cucerit Constantinopolul. Pe timpul împresurării Constantinopolului se refugiaseră bizantinii în sf. *Sofia*; peste 70.000 de oameni așteptau aici în rugăciuni ca să-i scape Atotputernicul prin îngerul seu de turci. Călugării grecești au fanatizat în mod prost acest biet popor creștin. În loc să le spună, să meargă afară să apere zidurile orașului, ei căutau să convingă pe creștini, că vor fi salvați de sus. Când au intrat turcii în oraș, ei au jefuit și omorât pe toți cari s'au refugiat în această biserică.

Omorurile și jafurile, se zice, că au ținut trei zile, și mulți din locuitori fură duși în robie.

După o verziune grecească, ar fi intrat însuși sultanul *Fatih Mehmed II* cu ostașii în catedrală și ar fi tăiat pe creștini. Cadavrele acestor nenorociți zăceau în grămezi atât de mari, în apropiere de altar, încât Sultanul *Mehmed*, care era pe cal, își șterse mâna de sânge acolo pe coloana de marmoră unde se vede gravată ca amintire de acel măcel.

După istoricii turci însă, sultanul *Mehmed II*, a intrat abia a treia zi în oraș și e cu neputință să fi aranjat el acel măcel. Istoricii turci zic, că ce au scris Grecii e o minciună și răutate, mai cu seamă se referă aceste la vitejii grecilor.

(Va urma.)

Bursa de mărfuri și efect. din Budapesta,

Cota oficială pe ziua de 14 Decembrie.

INCHEEREA la 12 ORE :

Grâu pe Aprilie 1907 (100—kg.)	7.40—7.41
Secară pe 1907	6.57—6.58
Orz pe 1907	7.40—7.41
Cucuruz pe 1907	5.17—5.18

INCHEEREA la 5 ORE :

Grâu pe Aprilie 1907	7.42—7.43
Secară pe Aprilie 1907	6.59—6.60
Orz pe 1907	7.47—7.48
Cucuruz pe 1907	5.19—5.20

Redactor responsabil **Sever Bocu.**

Editor-proprietar **George Nichin.**

De ce

Emulsiunea lui *Scott* este preferata untorei de pește obișnuite, fiind-că untura de pește cauzează greutatea de mistuire, și organizmul numai o parte mică din untura de pește absoarbe. Emulsiunea lui *Scott* descompune untura în picăturile cele mai fine, așa că și stomacul cel mai slăbit în forma aceasta o poate ușor mistui. În urma aceasta contribuie mult la nutriție (5).

Semnul, că *Emulsiunea lui Scott* e veritabilă este breveta: «un om, care poartă în spate o știucă mare».

Cu provocare la foaia aceasta și trimițându-se 75 fileri taxă de timbru trimite franco un model.

Dr. **BUDAI EMIL**, «*Városi Gyógyszertár*»

BUDAPEST, IV. Váci utca 34—50.

Prețul unui flacon original C. 2.50

Se află în fie-careapotecă.

„Timișiana“

instituit de credit și economii.

Concurs

pentru ocuparea unui post de practicant la institutul de credit și economii: »*Timișiana*« din *Timișoara*, se escrie prin această concurs, cu termenul până la 25 Dec. a. c.

Postul e dotat cu un salariu anual de 900 coroane, plătit în rate lunare anticipative.

Ceice doresc a ocupa acest post, dela cari se cere absolvirea unei școli superioare de comerț, cum și cunoașterea limbilor: română, maghiară și germană, au așă înaintă cererile lor până la termenul indicat mai sus, subsemnatei direcțiuni.

Direcțiunea

institutului de credit și economii »*Timișiana*«
Timișoara—Temesvár.

ANUNȚ.

Am lipsă de un candidat de avocat român cu praxă. Dr. Ioan Papp avocat Brăila.

A apărut și se află de vânzare la administrăția »*Tribunei*«

Românii din *Bosnia și Hertegovina* în trecut și prezent.

Comunicări făcute »*Academiei Române*« în ședința din 11 Noemvrie 1904. Adăugate și întregite de *Isidor Ieșu*

Se poate căpăta cu prețul de 1 C. 50 f.

Plus 10 fileri porto.

Muzică militară !

In grădina de iarnă a hotelului

„*Grucea Albă*“

azi, Sâmbătă seara,

muzica militară a regimentului c. r. 3

va concerta

sub conducerea maestrului *Zellner Sándor*

Program:

1. Uvertura din opera »*Figaro*«. *W. A. Mozart*
2. »*Plimbare*«, joc de *M. Zicher*.
3. *Fantasia* »din opera *Faust* și *Margareta*« de *Ganod*.
4. *Es blinkt der Than*, cântec *A. Rubinstein*
5. »*Selig die Verfolgung leiden*« din opera »*der Evangelimán*«, *W. Kinzl*.
6. Părți din »*János Vitéz*« *P. Kacsok*.
7. Părți din »*Vigan és kedélyesen*« putpur *Drescher*.
8. Părți din opera »*Tavaszi*« *I. Strauss*.
9. *Ich bin eine anständige Frau*, cântec din opera »*Văduva veselă*« *F. Lehar*.
10. »*Dort unten im Süden*« (*Dounth South*) *American Sketch* (nou) *Middleton*.

Inceputul la 8 ore seara.

Cu deosebită stimă :

Braun Gusztáv,
hotelier.

S'a fondat la anul 1874.

H A I N E

pentru bărbați,
juni și copii

din materie de cea mai bună calitate,
cele mai moderne, cel mai bun croi,
paltoane și pardesii de toamnă și de
iarnă în cele mai favorabile condiții
și mai ieftine prețuri la

Moskovitz Zsigmond

Liferantul inteligenței române

A * R * A * D,

Edificiul teatrului.

● Filiala în Piața libertății Nro. 1. ●

Toate vestmintele gata, la dorință se
întocmesc conform corpului, fără alta
renumerare.

În fiecare săptămână
MARFĂ NOUĂ!

Telefon Nro. 534.

Marfa bună, prețuri ieftine, serviciu punctual

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNEA SUMARĂ.

1905. 26 Noembrie	ACTIV	1906.	
		18 Noembrie	25 Noembrie
113383516	{ 79788516 Reserva metalică Aur . . . 84530949	120839472	119978449
1389032	{ 33595000 " Trate Aur . . . 35447500	608053	602790
66198654	Argint și diverse monete	89742602	91812475
23688864	Portofoliu Român și Străin	31964840	31991375
11999776	{ *) Impr. contra ef. publice . . . 10580900	11999979	11999979
15075400	{ " " " " in cont curent 21410475	14721335	14720335
2920477	Fonduri publice	2899824	2899824
5763898	Efectele fondului de rezervă	5814092	5814192
597367	" " " amortisarea imob. și material	607107	607154
725771	Imobili	786192	792447
82875885	Mobilier și Mașini de Imprimerie	82839800	83626800
—	Cheltueli de Administrațiune	20949500	22318500
14253077	Deposite libere	10207720	5640102
27535572	" " & provizoriu	20071694	21073699
366407289	Conturi curente	414052210	413878121
12000000	Conturi de valori	12000000	12000000
20110084	Capital	21621136	21628098
3039628	Fond de rezervă	3275468	3275468
245661760	Fondul amortisării imobilelor și material	270178540	267759330
1560783	Bilete de Bancă în circulațiune	1646498	1646498
1159149	Profituri și pierderi	1541268	1623427
82875885	Dobânzi și beneficii diverse	82839800	83626800
—	Deposite de retras	20949500	22318500
366407289	" " " & provizoriu	414052210	413878121

Scomptul 5% *) Do banda 5 %

Grijiți la firmă!

Câte cuvinte înainte.

S'a deschis târgul de Crăciun în bazarul de emulare din edificiul teatrului. Aduc la cunoștința onoraților cumpărători, că în ast an nu voi deschide sucursală, astfel voi vinde exclusiv numai în bazarul bine apreciat din edificiul teatrului. Tot odată aduc la cunoștința publicului. Că cumpărările, luând în considerare micul spaț, să le facă mai îngrabă și prin această am hotărât, cu toate obiectele de jucărie și infrumșetare. Cari până acum le vindeam cu 8, 18, 30, 50 crucari. și 1 fl., să le vând până în 10 a lunii vistrare cu 7, 15, 25, 45, și 90 de crucari. In acel mai apropiat in-serat al nostru voi putea servi cu gatalog mai detailat.

REICH EL,

în edificiul teatrului.

Tot aici află aplicare două fete. Cele cari or mai fost în prăvălie de acest fel, vor fi preferite.

Grijiți la firmă!

Precauțiune de gumă.

Precau-
țiuni parisiene, de gumă și de beșică de pește,
corăspunzătoare tuturor dorințelor. O duzină 4, 6, 8 și 10 cor.

Gopot american duzina
4, 6 și 8 cor.

COLECTII de MODEL 25 bucați
10 coroane.

— Suspensoriu bucata 2—4 coroane. —

Pariserien pentru dame
bucata 4 cor.

La ori ce comandă îndrumări și trimitere pe lângă discreția cea mai mare.

Mondlicht, farmacist
DROGERIA „RÁKÓCZI“
Budapest, József-körut 30.

Alianța Măestrilor de Mobile din Arad

vis-à-vis cu ușa principală a teatrului.

Recomandă bogatul magazin de mobila cea mai modernă, lucrată exclusiv
maiestrii aradani

mare asortiment de perdele diferite covoare și couverturi

din scopul nostru a aduce în contact direct publicul cu maiestrii, punem la dispoziție
onoratului public.

Mobila cea mai bună cu prețurile cele mai favorabile.

Cu planuri servim gratuit!

Cu planuri servim gratuit!

Protejarea onor. public o cere:

Az Aradi Butorkészítő Iparosok Szövetkezete
mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja.

Splendida iluminatie seara până la ora 11